

Exonereren tot in de kern van de overeenkomst?

Bb 2021/29

Bij de beoordeling of een tussen partijen overeengekomen exoneratiebeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, zijn alle omstandigheden van het geval van belang en is terughoudendheid op zijn plaats. De door het hof genoemde omstandigheden, onder meer dat de tekortkoming de kern van de prestatie betreft, maken onvoldoende duidelijk waarom het beroep op de exoneratiebedingen in de huurovereenkomst naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is (ECLI:NL:HR:2021:153).

1. Inleiding

Het in deze bijdrage te bespreken arrest is relevant op het gebied van exoneratiebedingen. Een exoneratiebeding of exoneratieclausule is een beding dat een wettelijk of contractueel recht uitsluit of beperkt.² Bij het reguleren van aansprakelijkheidsposities in overeenkomsten maken partijen vaak gebruik van exoneratiebedingen. Sterker nog: een commerciële overeenkomst zonder exoneratiebeding is bijna niet (meer) denkbaar. Het onderhavige arrest is voor de praktijk met name interessant met betrekking tot de reikwijdte van exoneratiebedingen in commerciële overeenkomsten. In het vervolg kom ik tot een bespreking van het arrest waarbij ik eerst uitgebreid zal stilstaan bij het juridisch kader, waarna ik vervolg met de feiten, de overwegingen en een juridische analyse. Ik sluit af met een conclusie.

2. Juridisch kader

2.1 Exonereren en de contractsvrijheid

Het beginsel van contractsvrijheid brengt met zich dat het partijen vrijstaat overeenkomsten aan te gaan met wie zij willen, op welk moment zij willen en met welke inhoud zij willen, behoudens strijdigheid met de wet en de goede zeden. Het staat partijen dan ook vrij een verstrekkend exoneratiebeding in hun overeenkomst op te nemen. In de praktijk wordt een exoneratiebeding gedefinieerd als een beding op grond waarvan een wettelijke plicht tot vergoeding van schade, als gevolg van een toerekenbare tekortkoming in de nakoming van een verbintenis, of een onrechtmatige daad, wordt uitgesloten of beperkt.³ Exoneratiebedingen strekken zich doorgaans derhalve (slechts) uit tot een beperking van de schadeplichtigheid. De gevolgen van andere rechtsvorderingen zoals herstel en ontbinding, worden door partijen vaak niet in een exoneratiebeding beschreven. Partijen dienen keuzes te maken bij het formuleren van exoneratiebedingen en dergelijke bedingen nemen in de praktijk

dan ook verschillende vormen aan. Het is bijvoorbeeld mogelijk te exonereren naar de aard van de schade en/of naar de hoogte van de schade. Bekende voorbeelden zijn de volgende bepalingen in algemene voorwaarden: 'De aansprakelijkheid voor schade is beperkt tot het factuurbedrag' en 'De aansprakelijkheid van x voor schade die verband houdt met de uitvoering van een opdracht, is steeds beperkt tot het bedrag waarop de aansprakelijkheidsverzekering van x aanspraak geeft'. Het staat partijen in beginsel vrij een dergelijk beding in de overeenkomst of in de algemene voorwaarden op te nemen.

2.2 Grenzen aan de contractsvrijheid

De contractsvrijheid is echter niet absoluut en kent begrenzungen. Begrenzungen kunnen worden gevonden in de wet, de openbare orde of de goede zeden (art. 3:40 BW), de specifieke omstandigheden van het geval en de eisen van redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 lid 2 BW). De laatstgenoemde begrenzing geldt ook voor exoneratiebedingen⁴ en in de wet is op verschillende plaatsen geregeld hoe aansprakelijkheid verdeeld wordt en dat een exoneratiebeding die daarvan afwijkt, geen effect sorteert. Een voorbeeld hiervan is de werkgeversaansprakelijkheid. Art. 7:658 lid 2 BW bepaalt dat de werkgever jegens de werknemer aansprakelijk is voor de schade die de werknemer lijdt in de uitoefening van diens werkzaamheden. Alleen wanneer de werkgever aantoonbaar dat hij alle maatregelen heeft getroffen die redelijkerwijs nodig zijn om te voorkomen dat de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade lijdt dan wel als de schade in belangrijke mate het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van de werknemer, kan de werkgever aansprakelijkheid ontlopen. Een andere verdeling van aansprakelijkheid tussen de werkgever en de werknemer heeft geen effect. De wet staat dat immers niet toe. Niet verrassend is verder dat de wet consumenten in bescherming neemt tegen 'onredelijk bezwarende' bedingen. Ten aanzien van overeenkomsten met consumenten, wijst artikel 6:237 BW een aantal bedingen aan waarvan vermoed wordt dat zij onredelijk bezwarend zijn (de zogenoemde 'grijze lijst'). In sub f van dit artikel is bepaald dat een beding dat de gebruiker of een derde geheel of ten dele bevrijdt van een wettelijke verplichting tot schadevergoeding vermoed wordt onredelijk bezwarend te zijn. Als een exoneratie is opgenomen in algemene voorwaarden, hetgeen vaak het geval is, kunnen de specifieke omstandigheden van het geval met zich brengen dat de exoneratie onredelijk bezwarend is voor de wederpartij (art. 6:233 BW). Hiernaast kan het invoeren van een exoneratiebeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn. Met een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 lid 2 BW) kan de rechter het exoneratiebeding buiten toepassing verklaren.

1 Daniel Burgers is advocaat bij Legal8 te Houten.

2 Bijvoorbeeld: R.P.J.L. Tjittes, *Commercieel contractenrecht*, Den Haag: Boom juridisch 2018, p. 554.

3 J.H. Duyvensz, *De redelijkheid van de exoneratieclausule*, Boom Juridische Uitgevers 2003, p. 7.

4 HR 12 december 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2524 (*Gemeente Stein/Driessen*).

2.3 *Rechtspraak van de Hoge Raad*

Tot aan het bekende arrest Saladin/HBU werden exonerationbedingen getoetst aan de goede zeden. Met het laatstgenoemde arrest is het exonerationeleerstuk zoals wij het vandaag de dag kennen, in de rechtspraak en de literatuur tot ontwikkeling gekomen.⁵ In dit standaardarrest van de Hoge Raad lag de vraag voor of de Hollandse Bank-Unie (HBU) met succes een beroep kon doen op een contractuele bepaling die de aansprakelijkheid jegens Saladin uitsloot. De Hoge Raad overwoog dat HBU met succes een beroep kon doen op het exonerationebeding. Het belangrijkste element uit het arrest is een opsomming van niet-limitatieve omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat een beroep op een exonerationebeding faalt. Van belang zijn de zwaarte van de schuld, de aard en de verdere inhoud van de overeenkomst, de maatschappelijke posities van partijen, de wijze waarop de clausule tot stand is gekomen en de mate waarin de wederpartij zich van de strekking van de clausule bewust is geweest. In het arrest Van Kleef/Monster⁶ vult de Hoge Raad deze opsomming concreet in en overweegt de Hoge Raad dat relevant is dat het exonerationebeding de aansprakelijkheid van de gebruiker beperkt tot een fractie van de in het geval van wanprestatie te verwachten schade. Als er derhalve een grote wanverhouding bestaat tussen de reikwijdte van de exoneratione en de schade, dan kan een beroep op het exonerationebeding onaanvaardbaar zijn.

In het arrest Matadag/De Schelde overwoog de Hoge Raad dat in geval van een overeenkomst tussen twee ondernemingen (hier: een rederij en een werf) die actief zijn in dezelfde markt waarin het hanteren van exonerationbedingen vrij standaard is, niet kan worden gezegd dat het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is om in de algemene voorwaarden aansprakelijkheid voor ernstige fouten van tewerk gestelde personen die niet tot de bedrijfsleiding behoren uit te sluiten.⁷ In het arrest Geurtzen/Kampstaal ging de Hoge Raad met name in op de vraag wanneer voldaan is aan de informatieplicht bij algemene voorwaarden op grond van art. 6:233 sub b BW, maar overwoog de Hoge Raad ook dat als een partij op het moment van het sluiten van een overeenkomst bekend is met een exonerationebeding, hij zich in beginsel niet op vernietigbaarheid van dat beding kan beroepen.⁸ Uit het laatstgenoemde arrest en uit de relevante literatuur volgt verder dat bij de toetsing van een exonerationebeding extra terughoudendheid is vereist als sprake is van (grote) professionele, commerciële partijen.⁹ In het arrest Telfort/Scaramea voegt de Hoge Raad een omstandigheid aan de Saladin/HBU-opsomming toe door te overwegen dat in aanmerking moet worden genomen hoe laakbaar het verzuim dat tot aansprakelijkheid zou moeten leiden is geweest en wat de mogelijke gevolgen van dit verzuim zijn.¹⁰

5 HR 19 mei 1967, ECLI:NL:HR:1967:AC4745.

6 HR 18 december 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4299.

7 HR 31 december 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC0166.

8 HR 1 oktober 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2977.

9 Zie bijv. R.P.J.L. Tjittes, *Commercieel Contractenrecht*, Den Haag: Boom juridisch 2018, p. 21, 543-544.

10 HR 5 september 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2984.

2.4 *Kernbedingen*

Kernbedingen zijn bedingen die de kern van de prestaties van de betreffende overeenkomst aangeven of anders gezegd bedingen die zien op de essentialia van de overeenkomst zonder welke een overeenkomst bij gebreke van voldoende bepaalbaarheid van de verbintenissen, niet tot stand komt.¹¹ Alhoewel kernbedingen in de praktijk lastig zijn vast te stellen, zal een exonerationebeding dat ziet op een beperking of uitsluiting van aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van het schenden van een verplichting die voortvloeit uit de kern van de overeenkomst, vrij snel een kernbeding raken. Als het niet correct nakomen van een kernbeding leidt tot schade, zoals in het onderhavige arrest het niet verstrekken van huurgenot (het verstrekken van huurgenot is mijns inziens een kernbeding), dan kan de vraag gesteld worden of een exonerationebeding waarin de aansprakelijkheid voor die schade wordt uitgesloten of beperkt, een beperking vormt op het kernbeding. Mijns inziens kan die vraag bevestigend beantwoord worden.

2.5 *Opzet en bewuste roekeloosheid*

In het algemeen zal geen succesvol beroep kunnen worden gedaan op een exonerationebeding wanneer de schade is te wijten aan opzet of bewuste roekeloosheid van de tekortschietende partij.¹² Het is in de regel onredelijk dat een schuldenaar die opzettelijk of bewust roekeloos schade veroorzaakt, geen plicht heeft om die schade te vergoeden. Van opzet is bijvoorbeeld sprake bij bedrog en bewuste misleiding, maar ook in geval een verkoper op de hoogte is van een gebrek in het door hem verkochte product, maar hij de koop toch door laat gaan als gevolg waarvan zijn wederpartij schade lijdt. Uit het arrest Pseudo/Vogelpest volgt dat de koper van een product moet bewijzen dat de verkoper ten tijde van de koop van het product op de hoogte was van het gebrek.¹³ Bewuste roekeloosheid is in de rechtspraak gedefinieerd als een bewuste 'zeer ernstige fout' maar ook als 'handelen of nalaten waarvan men zich bewust was dat daardoor schade zou kunnen ontstaan, waarbij die kans bewust is aanvaard'. Met betrekking tot het laatstgenoemde aspect, geeft A-G De Bock in zijn conclusie bij het arrest van de Hoge Raad van 4 mei 2017 aan dat bewuste roekeloosheid niet alleen welbewust onzorgvuldig gedrag omvat of "waarschijnlijkheidsbewustzijn", maar ook "mogelijkheidsbewustzijn" waarbij de kans dat schade zou kunnen ontstaan bewust is aanvaard.¹⁴

2.6 *Doorbraak van exonerationen*

Het is niet in algemene zin te stellen wanneer een exonerationebeding in strijd is met de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid. Wel kan uit de relevante rechtspraak een opsomming gegeven worden van omstandigheden die bij de boordeling van het antwoord op de vraag of in de gegeven omstandigheden de gebruiker van het

11 Parl. Gesch. Boek 6 (Inv. 3, 5 en 6) p. 1521.

12 HR 12 december 1997, NJ 1998/208 (*Gemeente Stein/Driessen*).

13 HR 20 februari 1976, NJ 1976/486 (*Van der Laan/Top*).

14 Parket bij de Hoge Raad, mr. R.H. de Bock, 16 maart 2018, ECLI:NL:PHR:2018:253.

exoneratiebeding daar een beroep op toekomt, van belang kunnen zijn. Zoals ook uit een eerdere bijdrage van mr. dr. M.R. Ruygvoorn volgt, zijn hierbij onder andere de volgende omstandigheden van belang:¹⁵

- de aard en de inhoud van de overeenkomst;
- de wijze waarop de overeenkomst tot stand is gekomen;
- de wederzijds kenbare belangen van de contractpartijen;
- de mate waarin de wederpartij zich van de strekking van het exoneratiebeding bewust is geweest;
- of over het exoneratiebeding vrijelijk onderhandeld is of dat het beding onderdeel van algemene voorwaarden is;
- de maatschappelijke positie van partijen;
- of partijen juridische bijstand genoten hebben bij de totstandkoming van de exoneratie;
- de tekst van het beding (is het duidelijk opgesteld of dient de tekst uitgelegd te worden?);
- of de exoneratie branchegebruikelijk is;
- de zwaarte van de schuld of verwijtbaarheid en de gevolgen daarvan;
- of een grote wanverhouding bestaat tussen de reikwijdte van de exoneratie en de schade;
- de aard van de aansprakelijkheid;
- de aard van de schade (vermogensschade of letselschade);
- het bestaan van een verzekering en de mogelijkheid om tegen marktconforme voorwaarden het risico dat tot de aansprakelijkheid heeft geleid, te kunnen verzekeren.

2.7 Conclusie

Uiteraard zijn er (vele) andere relevante uitspraken dan de bovenstaande te noemen over de reikwijdte van exoneratiebedingen, maar ik volsta met de constatering dat uit de vaste rechtspraak volgt dat een beroep op een exoneratiebeding in beginsel aanvaardbaar is, echter met begrenzingsen. Met name als sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid zal een beroep op een exoneratiebeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn. In b2b-verhoudingen (met name (middel)grote commerciële partijen) geldt als hoofdregel dat een exoneratie aanvaardbaar is en dat er bijzondere omstandigheden moeten spelen om een beroep op een exoneratiebeding niet toe te staan. In het onderhavige arrest gaat de Hoge Raad nader in op het onderwerp van (onaanvaardbaarheid van) exoneratiebedingen.

3. De feiten; de rechtbank en het hof

De relevante feiten in deze kwestie zijn de navolgende. Bart's Retail heeft een franchiseketen opgezet waarmee zij zich voornamelijk richt op het exploiteren van ondernemingen onder de gezamenlijke handelsnaam Bakker Bart (hierna: eiser). Eiser heeft in 2010 met een franchisenemer (hierna: verweerder) een franchiseovereenkomst en een

huurovereenkomst gesloten waarbij eiser een bedrijfsruimte verhuurt aan verweerder. Enige tijd hiervoor heeft eiser de bedrijfsruimte gekocht van de eigenaar van het pand. In het pand is asbest geconstateerd en eiser en de eigenaar van het pand hebben met elkaar gesproken en een vaststellingsovereenkomst gesloten. In die overeenkomst staat, voor zover van belang, dat asbest is geconstateerd, maar dat er op dat moment geen directe noodzaak tot verwijdering van het asbest is omdat er geen blootstellingsrisico bestaat. Wel komen partijen overeen dat het asbest, tegelijk met een verbouwing van het gehuurde, uiterlijk op 28 februari 2010 zou worden verwijderd. Nadat het asbest is verwijderd, heeft een eindcontrole plaatsgevonden waaruit volgt dat het gehuurde zonder gebruik van beschermingsmiddelen mag worden gebruikt.

In de huurovereenkomst tussen eiser en verweerder is een bepaling opgenomen dat eiser niet aansprakelijk is voor de gevolgen van gebreken die hij niet kende of behoorde te kennen bij het aangaan van de huurovereenkomst en dat eiser niet aansprakelijk is voor bedrijfsschade van verweerder. Partijen komen aanvullend overeen dat deze exoneratie niet geldt bij schade als sprake is van grove schuld dan wel ernstige nalatigheid van eiser. Enige tijd later blijkt, mede door een bezoek van de Arbeidsinspectie, dat in het gehuurde nog steeds asbest aanwezig is. Eiser heeft het pand vervolgens tot nader order gesloten. Verweerder is van mening dat sprake is van een gebrek aan het gehuurde en verweerder heeft eiser aansprakelijk gesteld voor alle schade die zij lijdt en nog zal lijden. Eiser doet op haar beurt onder andere een beroep op de voornoemde exoneratiebedingen. Partijen hebben vervolgens met elkaar gesproken over de schade en over het vervolg van de huurrelatie. Partijen komen echter niet tot een oplossing en het komt tot een gerechtelijke procedure.

De kantonrechter oordeelt dat sprake is van een gebrek in het gehuurde in de zin van art. 7:204 lid 2 BW en dat eiser op grond van artikel 7:208 BW schadeplichtig is jegens verweerder. Het beroep op de exoneratiebedingen wordt door de rechter van tafel geveegd. Het hof bekrachtigt het vonnis van de rechter in eerste aanleg en ook acht het hof het beroep van eiser op de exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar. Hierbij acht het hof van belang dat de tekortkoming van eiser de kern van de prestatie vormt nu de verhuurder het gehuurde door het gebrek niet ter beschikking kan stellen en dat door die tekortkoming de tussen partijen gesloten huurovereenkomst – en dus ook de franchiseovereenkomst – geen enkele betekenis meer heeft. Eiser laat het er niet bij zitten en gaat in cassatie. In cassatie stelt eiser voor zover van belang, dat het hof met zijn oordeel de terughoudendheid heeft miskend waarmee de maatstaf van art. 6:248 lid 2 BW moet worden toegepast en dat het hof heeft miskend dat alle omstandigheden van het geval relevant zijn bij de beoordeling van een beroep op een exoneratiebeding. Eiser is onder andere van mening dat de enkele omstandigheid dat de exoneratie ziet op een tekortkoming in de kern van de prestatie, niet kan leiden tot het oordeel dat het beroep op de exoneratie naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.

¹⁵ Mr. dr. M.R. Ruygvoorn, *Het belang van verzekeraarbaarheid bij doorbraak van exoneratieclausules*, Bb 2016/63.

4. De Hoge Raad

Eiser krijgt gehoor bij de Hoge Raad:

(...) “Het hof heeft met zijn oordeel dat het beroep van eiser op de exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, de terughoudendheid miskend waarmee de maatstaf van art. 6:248 lid 2 BW moet worden toegepast, dan wel is dat oordeel onvoldoende gemotiveerd. De door het hof genoemde omstandigheden dat de tekortkoming de kern van de prestatie betreft, dat zonder terbeschikkingstelling van het gehuurde niet alleen aan de huurovereenkomst maar ook aan de franchiseovereenkomst elke betekenis komt te ontvallen en dat eiser gedurende een bepaalde periode verweerder schadeloos heeft gesteld, maken onvoldoende duidelijk waarom het beroep op de exoneratiebedingen in de huurovereenkomst naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is (r.o. 3.1.2.)”

Het hof had zijn beslissing dat de exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn gemotiveerd door met name te stellen dat de tekortkoming van eiser de kern van de prestatie vormt en dat de huurovereenkomst daarom geen betekenis meer had. De Hoge Raad corrigeert het hof en overweegt dat de door het hof benoemde omstandigheden onvoldoende duidelijk maken waarom het beroep op de exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Na verwijzing zal opnieuw maar dan met inachtneming van alle omstandigheden van het geval en van al hetgeen partijen hebben aangevoerd, moeten worden beoordeeld of toepassing van de door eiser ingeroepen exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn.

5. Analyse

De Hoge Raad is duidelijk en corrigeert het hof: het hof had alle omstandigheden van het geval in de beoordeling moeten betrekken en de door het hof benoemde omstandigheden zijn onvoldoende om het oordeel dat de door eiser ingeroepen exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn, te dragen. Ik kan mij vinden in het oordeel van de Hoge Raad. Op grond van de vaste jurisprudentie van de Hoge Raad zijn alle omstandigheden van het geval van belang bij de beoordeling of een exoneratie naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. De omstandigheid dat de tekortkoming op de kern van de prestatie ziet is weliswaar een (belangrijke) omstandigheid waar de rechter rekening mee dient te houden, maar is niet zonder meer voldoende voor het oordeel dat het beroep op een exoneratiebeding ten aanzien van de schade die het gevolg is van die tekortkoming naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.

Het stond eiser vrij de onderhavige exoneratiebedingen, inhoudende dat eiser niet aansprakelijk is voor de gevolgen

van gebreken die hij niet kende of behoorde te kennen bij het aangaan van de huurovereenkomst en dat eiser niet aansprakelijk is voor bedrijfsschade van verweerder, in de huurovereenkomst op te nemen en eiser kon zich op deze bedingen beroepen. De rechter dient de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid terughoudend toe te passen. Voor het betrachten van *extra* terughoudendheid door de rechter is mijns inziens in deze situatie geen plaats aangezien het niet om (grote) commerciële partijen gaat die min of meer op gelijke voet staan. Eiser is immers een grote commerciële partij die een franchiseformule voert met betrekking tot meer dan 180 winkels in Nederland en verweerder is een veel kleinere, startende onderneming. Of eiser in de verwijzingsprocedure gelijk krijgt is echter nog maar de vraag.

Het onderhavige arrest is om een aantal redenen relevant voor de praktijk. Ten eerste bevestigt de Hoge Raad zijn vaste jurisprudentie waaruit volgt dat de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid door de rechter terughoudend moet worden toegepast met name in situaties waarin het om commerciële partijen gaat. Ten tweede bevestigt de Hoge Raad in het onderhavige arrest nog maar eens dat bij de beoordeling of een exoneratiebeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, alle omstandigheden van het geval van belang zijn. Ten derde kan uit het arrest worden afgeleid dat het feit dat de tekortkoming (mede) op de kern van de prestatie ziet, niet zonder meer voldoende is voor het oordeel dat het beroep op een exoneratiebeding ten aanzien van de schade die het gevolg is van die tekortkoming naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Daarvoor is meer vereist. Voor de b2b-praktijk geldt tot slot dat als een exoneratiebeding voldoende duidelijk is beschreven, het beding in beginsel houdbaar is en dat er iets bijzonders (atypisch) aan de hand moet zijn om het beding van tafel geveegd te krijgen; met name als het om min of meer gelijkwaardige commerciële ondernemingen gaat. Het beschrijven van een rechtens houdbaar exoneratiebeding in een overeenkomst, is overigens een zorgvuldig proces. De opsteller van het exoneratiebeding zal elke onduidelijkheid over wat er precies is afgesproken en voor welke en tegen welke aansprakelijkheid er daadwerkelijk een voorziening is getroffen, zo veel mogelijk willen voorkomen. Bezint eer ge begint!

6. Conclusie

Het feit dat de tekortkoming op de kern van de prestatie ziet, is niet zonder meer voldoende voor het oordeel dat het beroep op een exoneratiebeding ten aanzien van de schade die het gevolg is van die tekortkoming naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. De Hoge Raad maakt in het onderhavige arrest (wederom) duidelijk dat bij de beoordeling of een beroep op een exoneratiebeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, alle omstandigheden van het geval van belang zijn.